

Handlingsplan för att bevara och stärka det älvdalska språket

Bakgrund

2006 beslutade Älvdalens kommunfullmäktige att kommunen skulle arbeta för att stärka älvdalskans status och verka för att få älvdalskan erkänd som ett språk. Det arbetet skulle i första hand utföras av den ideella föreningen Ulum dalska men med stöttning från kommunen. Under åren har allt fler forskare också stöttat det här arbetet och den unika älvdalskan har alltmer erkänts som språk inom den lingvistiska världen. Under försommaren 2016 har också älvdalskan fått en så kallad ISO-kod vilket innebär att älvdalskan betraktas som ett språk internationellt, vilket är mycket glädjande. Det innebär också att möjligheterna att få älvdalskan erkänd som språk i Sverige därmed har ökat.

Vidare finns också stöd i olika lagstiftningar för älvdalskan som modersmål. I Språklagens § 14 står att ”Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.” Första stycket handlar om svenska samt de fem nationella minoritetsspråken.

I Skollagens § 7 står att ”En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.”

Älvdalskan är idag hotad genom att allt färre talar en genuin älvdalska i takt med att många äldre som behärskar språket går bort samt att rekryteringen av nya talare är relativt begränsad. Älvdalens kommuns arbete har under de senaste tio åren haft som mål att bevara och rädda det älvdalska språket. Det är i det perspektivet startandet av en förskoleavdelning på älvdalska ska ses. Det är en viktig åtgärd för att rädda älvdalskan från att dö ut. Älvdalens kommun är mycket väl medveten om att det är ett långsiktigt arbete som krävs för att rädda språk vilket innebär att möjligheter att fortsätta sig lära sig älvdalska i grundskolan måste skapas.

Men det krävs mer än det. Ska språket bevara sin unikititet måste det också revitaliseras. Det betyder att den älvdalska som förskolan och vidare skolan ska lära ut ska vara grammatiskt rätt samt innehålla det älvdalska språkets ord. Till hjälp i det arbetet finns idag god litteratur i form av både grammatik och ordbok tillgänglig.

Idag finns också ett starkt medvetande om att tvåspråkighet är en tillgång för barn och vuxna. Modern forskning visar att tvåspråkiga har ett antal fördelar gentemot de som bara kan använda ett språk. Ett par exempel är att den tvåspråkiga kan kommunicera med fler människor och därmed har tillgång till en ny kultur i form av litteratur och film.

I vår kommun har det också visat sig vara mycket värdefullt att behärska älvdalska och tack vare det kunna kommunicera med våra äldre inom särskilt boende och därmed kunna höja kvaliteten inom äldreomsorgen. Erfarenheter från olika områden i världen där man arbetar med att rädda hotade språk visar med stor tydlighet att de bästa resultaten nås genom att ge små barn tvåspråkighet genom så kallade språkbad. Det är en metod där barnet under stora delar av dagen bara hör det språk som ska läras in i form av tal, musik eller via böcker. På Nya Zeeland, i Australien, i Wales och på Irland har man utvecklat den här metoden men det finns också på närmare håll bland annat i Norge där man arbetar med språkbadsmetoden för att rädda det samiska språket. Överallt i världen där man arbetar för att rädda hotade språk arbetar ansvariga utbildare tillsammans med de, ofta äldre, personer som fortfarande behärskar det hotade språket. Även i Älvdalens kommun bör det sättet att arbeta vara en naturlig del av arbetet för att rädda älvdalskan.

Aktiviteter

Förskolan i Älvdalens kommun ska ge ALLA barn möjlighet att bli tvåspråkiga genom att tala älvdalska om deras föräldrar så vill. Det gäller att oavsett om föräldrarna talar älvdalska eller inte så ska barnen ges möjlighet att tala det älvdalska språket.

Barnen ska tillägna sig det älvdalska språket genom förskolans alla aktiviteter och därmed bli tvåspråkiga. Det betyder att alla aktiviteter ska ske på älvdalska.

Ansvar

Älvdalens kommun har ett ansvar för att se till att personalen har den språkliga kompetensen tillsammans med den pedagogiska kompetensen. Det medför att kommunen kommer att erbjuda personalen kompetensutveckling inom älvdalska och språkbadsmodellen samt vid rekrytering av personal inom förskolan eller äldreomsorgen ha älvdalska med som en merit.

Barn- och utbildningsförvaltningens ledning har tillsammans med förskolans ledning ansvaret att säkra att all personal inklusive nyanställda har förståelse för Älvdalens kommuns ställningstagande gällande älvdalskan och att personalen kommer att arbeta för att nå de uppsatta målen.

Barn- och utbildningsförvaltningen har också ett ansvar för att se till att icke älvdalsktalande föräldrar ges stöd så att de kan vara med i barnens älvdalskspråkliga utveckling.

Barn- och utbildningsförvaltningen skall också ansvara för att ta fram material i form av böcker, musik mm på älvdalska att användas i förskoleverksamheten. Allt material ska vara på älvdalska eller vara tvåspråkigt älvdalska-svenska.

Barn- och utbildningsförvaltningen ansvarar för att aktuell personal ges fortbildning i både språkbadspedagogik- och metodik samt det älvdalska språket.

Mål

På kort sikt

- Alla barn, vars föräldrar så vill, ska ges möjlighet att i förskolan i Älvdalens kommun bli tvåspråkiga, älvdalska och svenska.
- Under hösten 2016 inventerar barn- och utbildningsförvaltningen behovet av fortbildning för personalen inom det älvdalska språket och språkbadsmetodik samt utformar en plan för att tillgodose behovet.
- Under hösten 2016 inventerar barn- och utbildningsförvaltningen vilket material som idag finns på älvdalska och gör en plan inklusive ekonomi på framtagande av adekvat material.
- Senast våren 2017 känner personalen väl till vad som förväntas av dem i sitt arbete för att rädda det älvdalska språket.
- **På längre sikt**
- Alla barn och unga i Älvdalens kommun som vill ska ges möjlighet att studera älvdalska i grundskolans alla stadier.
- Barn- och utbildningsförvaltningen tar ansvar för de älvdalsktalande barnens situation i grundskolan och ser till att skapa miljöer som stimulerar till daglig användning av det älvdalska språket.
- 2030 ska minst 30% av alla elever som går ut årskurs nio i Älvdalens socken vara tvåspråkiga i form av älvdalska och svenska.

